Hazırlayan: Cengiz Ertem

LITTERA

EDEBİYAT YAZILARI

Çeviribilim Özel Bölümü / Dossier traductologie

ürün yayınları

Cilt: 32

Hazırlayanlar:

Cengiz Ertem
Tuna Ertem

LITTERA

EDEBİYAT YAZILARI

CİLT/VOLUME: XXXII

LITTERA ORTAK KİTAP 32
Dünya Edebiyatları Araştırma ve İnceleme Ortak Kitabı
Revue d'études et recherches sur les littératures du monde
Journal for the Study and Research of World Literatures

Genel Yayın Yönetmeni/Editeur/Editor
Prof. Dr. Cengiz Ertem

Yayın Kurulu/Comité de publication/Editorial Board
Prof. Dr. Olcay Önertoy, Prof. Dr. Tuna Ertem, Metin Turan, Prof. Dr. Berrin Aksoy, Doç. Dr. Nazan Tutaş

Danışma Kurulu/Comité consultatif/Advisory Board
Prof. Dr. Sevda Şener (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Gürsel Aytaç (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Ayşegül Yüksel (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Alain Goulet (Caen Üniversitesi-Fransa) Prof. Dr. Tuğrul İnal (Ufuk Üniversitesi), Prof. Dr. Oya Batum Menteşe (Atılım Üniversitesi), Prof. Dr. Tanju İnal (Bilkent Üniversitesi), Prof. Dr. Damien Zanone (Stendhal Üniversitesi-Grenoble 3 -Fransa), Prof. Dr. Belgin Elbir (Atılım Üniversitesi).

Hakemler/Comité scientifique/Scientific Committee
Prof. Dr. Olcay Önertoy (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Belgin Elbir (Atılım Üniversitesi), Prof. Dr. Altan Aykut (Beykent Üniversitesi), Prof. Dr. Musa Yaşar Sağlam (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Onur Bilge Kula (Kültür Bakanlığı-Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Pulat Otkan (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Korhan Kaya (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Kemal Özmen (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. Ali Kaş (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Prof. Dr. Ertuğrul Önalp (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Tuna Ertem (Atılım Üniversitesi), Prof. Dr. Zeynep Günal (Gazi Üniversitesi), Prof. İsmail Kaya (Doğuş Üniversitesi), Prof. Dr. Arzu Etensel İldem (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Melek Dosay Gökdoğan (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Lerzan Gültekin (Atılım Üniversitesi), Prof. Dr. Sema Ege (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Nedim Kula (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Hale Toledo (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Osman Toklu (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Cengiz Ertem (Ufuk Üniversitesi) Prof. Dr. Ayten Er (Gazi Üniversitesi), , Prof. Dr. Nil Ünsal (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Necati Kutlu (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Ünal Kaya (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Selda Öndül (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Şebnem Atakan (Ankara Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Trevor Hope (Yaşar Üniversitesi), Prof. Dr. Nursel İçöz (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Doç. Dr. Ender Ateşman (Hacettepe Üniversitesi), Doç. Dr. Nazan Tutaş (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Ayşe Pamir Dietrich (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Prof. Dr. Nevin Özkan (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Özlem Parer (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. Ufuk Ege (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Battal Arvasi (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Bülent Okay (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet Kocaman (Ufuk Üniversitesi), Prof. Dr. Dursun Zengin (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Seda Köycü (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Sabire Arık (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Nur Melek Demir (Ankara Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Evrim Doğan Adanur (Atılım Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Devrim Kılıçer (Ankara Üniversitesi).

LITTERA Edebiyat Yazıları MLA (Modern Language Association of America) International Bibliography'de yer almaktadır.

L'ouvrage collectif ***LITTERA Edebiyat Yazıları*** est cité dans l'index de MLA (Modern Language Association of America).

LITTERA Edebiyat Yazıları is a refereed publication indexed in the MLA International Bibliography.

LITTERA Edebiyat Yazıları'nda yayımlanan yazılar, Yayın Yönetmeni'nden ya da Yayın Kurulu'ndan izin alınmaksızın, başka bir yerde yayımlanamaz. Yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, Ortak Kitap'ı bağlamaz.

Articles publiés dans ***LITTERA Edebiyat Yazıları*** ne doivent pas être publiés ailleurs sans l'autorisation de l'Editeur ou du Comité de Publication. La responsabilité des articles incombe aux auteurs, l'organisme éditeur de l'Ouvrage Collectif n'est aucunement responsable.

An article published in ***LITTERA Edebiyat Yazıları*** may not be published elsewhere without the permission of the Editor or the Editorial Board. The responsibilitie of the published articles rests withauthors.

Bu Ortak Kitap Fransız Büyükelçiliği Kültür Servisi'nin katkılarıyla yayımlanmıştır.

Cet Ouvrage Collectif a paru avec le soutien du Service Culturel de l'Ambassade de France.

The publication of this book of Collected Essays owes much to the contribution of the Cultural Department of the French Embassy.

ISBN:978-605-4938-10-0

Yazışma Adresi/Adresse de correspondance/Adress of correspondence
Belgegeçer-Télécopie-Fax: .(0312.467 01 39)
e-posta-e-mail: ertem@hacettepe.edu.tr
Web: littera.hacettepe.edu.tr
Basım Tarihi/Date d'impression/Date of print: Haziran /Juin/June 2013
Baskı-Impression/Print: Sarıyıldız Ofset İVOGSAN Ağaç işleri Sitesi 523. Sokak No:31 Yenimahalle / Ankara Tel: 0312-395 99 94

DÜZELTİ
Bu sayfalarda yer alan altı çizili ifadelerde yanlışlıklar düzeltilmiştir

ERRATA
Les réctifications de certaines erreurs sont soulignées dans ces pages

İÇİNDEKİLER
SOMMAIRE/CONTENTS

Alman Edebiyatı / Littérature allemande / German Literature

Gürsel Aytaç
Alman Edebiyatıyla Bütünleşmiş Bir Polonya Yahudisi: Marcel Reich-Raincki.....7

Fransız Edebiyatı/ Littérature française / French Literature

Tuğrul İnal
Bir Okuma Önerisi Olarak Empati Yöntemi II.....15

Tuğrul İnal
Baudelaire İçin Dramatik Bir Okuma XII Senfoni Şiir V Bir Empati Denemesi.....21

Alain Goulet
Voir L'au delà du visible, dans les romans de Sylvie Germain.....33

Nedim Kula
Victor Hugo'nun Bir İdam Mahkûmunun Son Günü *Kitabında Romantizmin Üç Belirgin Özelliği: Doğa, Din ve Kadın*.....41

İngiliz Edebiyatı / Littérature anglaise / English Literature

Belgin Elbir
Edebi Portre Oluşturmak: W. Somerset Maugham'ın Öykücülüğü ve "Footprints in the Jungle".....51

W. Somerset Maugham
Ormandaki Ayak İzleri (Çev. Belgin Elbir).....61

Nazan Tutaş
The Sound of Silence: The Said and the Unsaid in Harold Pinter's The Dumb Waiter.....83

Kubilay Geçikli
Tudor People Fashioning Themselves: Hypocrisy as opposed to Authenticity in Hilary Mantel's Wolf Hall.....93

Şebnem Kaya
Poe and P-E-N: an Inquiry Into Personality.....107

İÇİNDEKİLER
SOMMAIRE/CONTENTS

Alman Edebiyatı / Littérature allemande / German Literature

Gürsel Aytaç
Alman Edebiyatıyla Bütünleşmiş Bir Polonya Yahudisi: Marcel Reich-Raincki.....7

Fransız Edebiyatı/ Littérature française / French Literature

Tuğrul İnal
Bir Okuma Önerisi Olarak Empati Yöntemi II.....15

Tuğrul İnal
Baudelaire İçin Dramatik Bir Okuma XII Senfoni Şiir V Bir Empati Denemesi 21

Alain Goulet
Voir L'au delà du visible, dans les romans de Sylvie Germain.....33

Nedim Kula
Victor Hugo'nun Bir İdam Mahkûmunun Son Günü *Kitabında Romantizmin Üç Belirgin Özelliği: Doğa, Din ve Kadın*.....41

İngiliz Edebiyatı / Littérature anglaise / English Literature

Belgin Bilir
Edebi Portre Oluşturmak: W. Somerset Maugham'ın Öykücülüğü ve "Footprints in the Jungle".....51

W. Somerset Maugham
Ormandaki Ayak İzleri (Çev. Belgin Elbir) 61

Nazan Tutaş
The Sound of Silence: The Said and the Unsaid in Harold Pinter's The Dumb Waiter.....83

Kubilay Geçikli
Tudor People Fashioning Themselves: Hypocrisy as opposed to Authenticity in Hilary Mantel's Wolf Hall.....93

Şebnem Kaya
Poe and P-E-N: an Inquiry Into Personality.....107

Çeviri İncelemeleri / Etudes de Traductions / Translation Studies

Tanju İnal-Mümtaz Kaya
Yazar ve Çevirmen Yazarlar: Mavi Lotus*'ta Buluşan Üç Yazar*.....121

*Çeviri İncelemeleri / **Traductologie** / Translation Studies*

Tanju İnal-Mümtaz Kaya
Yazar ve Çevirmen Yazarlar: Mavi Lotus *'ta Buluşan Üç Yazar* *121*

Füsun Ataseven-Hülya Yılmaz
Les passeurs / mediateurs culturels et leurs rôles d'intermédiaire facilitateur *135*

Ertuğrul Efeoğlu
La Traduction littéraire en tant que transfère de la substance littéraire intrinsèque dans l'énoncé littéraire *141*

Ayşe Banu Karadağ
Çeviri Tarihimizde "Ruhları Uyandırma"yı Amaçlayan Bir Eğitimci-Çevirmen: Ali Haydar Taner *147*

Zeynep Görgüler
Deniz Kurmel
Toplumterimbilimsel Bir İnceleme: Türkçede Kuantum Fiziği Terimlerinin Alanlararası Dolaşımı *157*

Nazik Göktaş
*La théorie **interprétative** de la traduction (la TIT) sous ses **différents** aspects* *167*

Yelda Şahin
Die Bedeutung Des Kommunaldolmetschens İm Wandel Dert Zeit *179*

Funda Hay
Can Yücel Çevirisi İle The Great Gatsby *195*

Gülşen Sayın
Gösterge Dizgeleri Arası Çeviri Örneği Olarak Edebiyat Uyarlamaları ve Baz Luhrmann'dan Bir Uyarlama William Shakespeare'den Romeo+Juliet *203*

Füsun Ataseven-Hülya Yılmaz
Les passeurs / mediateurs culturels et leurs rôles d'intermédiaire facilitateur.....135

Ertuğrul Efeoğlu
La Traduction littéraire en tant que transfère de la substance littéraire intrinsèque dans l'énoncé littéraire.....141

Ayşe Banu Karadağ
Çeviri Tarihimizde "Ruhları Uyandırma"yı Amaçlayan Bir Eğitimci-Çevirmen: Ali Haydar Taner.....147

Zeynep Gürgüler
Deniz Kurmel
Toplumterimbilimsel Bir İnceleme: Türkçede Kuantum Fiziği Terimlerinin Alanlararası Dolaşımı.....157

Nazik Göktaş
La théorie interpretative de la traduction (la TIT) sous ses differents aspects.....167

Yelda Şahin
Die Bedeutung Des Kommunaldolmetschens İm Wandel Dert Zeit.....179

Funda Hay
Can Yücel Çevirisi İle The Great Gatsby.....195

Gülşen Sayın
Gösterge Dizgeleri Arası Çeviri Örneği Olarak Edebiyat Uyarlamaları ve Baz Luhrmann'dan Bir Uyarlama William Shakespeare'den Romeo+Juliet.....203

*Zeynep Görgüler**
*Deniz Kurmel***

TOPLUMTERİMBİLİMSEL BİR İNCELEME: TÜRKÇEDE KUANTUM FİZİĞİ TERİMLERİNİN ALANLARARASI DOLAŞIMI

Résumé

Une étude socioterminologique: Circulation interdisciplinaire des termes du physique quantique en turc.

Vers le milieu du XXème siècle, la terminologie a été constitué en tant qu'une discipline grâce aux travaux de l'ingénieur autrichien Eugen Wüster (1898-1977). La terminologie continue à évoluer avec de nouveaux besoins et de nouvelles situations émergeant dans la société. A partir des années 1980, nous constatons des nouvelles approches au sein de la terminologie. La socioterminologie (Gambier, 1993; Gaudin 1993, 2003), une des approches contemporaines, propose de tenir compte de la dimension sociale de la terminologie. Pour les socioterminologues, la terminologie doit étudier les termes dans leur utilisation réelle, la terminologie doit être réintroduite dans la pratique sociale qu'est tout discours. Partant de cette approche socioterminologique, nous envisageons d'analyser la circulation des termes essentiels du physique quantique tels que *etki-tepki*, *olasılık*, *çekim yasası* et *enerji* dans le discours du développement personnel en turc.

Mots-clefs: *terminologie, socioterminologie, terme, circulation interdisciplinaire, physique quantique, développement personel*

Anahtar sözcükler: *terimbilim, toplumterimbilim, terim, alanlararası dolaşım, kuantum fiziği, kişisel gelişim*

* Yıldız Teknik Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde Araştırma Görevlisi

** Yıldız Teknik Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde Araştırma Görevlisi

0. Giriş

Günümüzde çevirmenden farklı alanlarla işbirliği halinde çalışması, bir çok farklı boyutu bünyesinde barındırması beklenmektedir. Uzmanlık alanlarında gerçekleştirilen çeviri çalışmalarında terimbilim kuramlarını ve yöntemlerini dikkate alan bir bakış açısının benimsenmesi önem taşımaktadır. Terimbilim alanında yürütülecek tek dilli ve karşılaştırmalı çalışmaların uzmanlık alanlarında çeviri alanına sağlayacağı katkılar yadsınamaz. Biz de terimbilimsel bakış açısıyla yürütülen çalışmalara gereksinimden hareketle, bu çalışmamızda terimbilimi toplumbilimsel temellere dayandıran toplumterimbilimsel bir yaklaşımla Türkçede Kuantum Fiziğine ilişkin temel terimlerin Kişisel Gelişim alanındaki dolaşımını inceleyeceğiz. Bu incelememizde bütünce olarak Kuantum Fiziği yasalarını temel alan Kişisel Gelişim alanına yönelik Türkçe kaleme alınan güncel yapıtları kullanacağız.

1. Kuramsal çerçeve

Çalışmamızın kuramsal çerçevesini terimbilim çalışmalarını toplumsal boyutuyla ele alan toplumterimbilimsel yaklaşım oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmamızın kuramsal bölümünde, öncelikle terimbilim alanının tarihsel gelişimine ve alanın kuramsal alt yapısının oluşturulmasına değineceğiz. Ve özel olarak toplumterimbilimsel yaklaşımın özellikleri ve toplumterimbilimsel yaklaşımın uygulamalı alanda nasıl yer bulduğu üzerinde duracağız.

1.1 Terimbilim kuramlarının tarihsel gelişimi

Bilimsel çalışmaların başlamasıyla, teknik gelişmelerin gerçekleşmesiyle birlikte terimler hayatımıza girmiştir. Ancak terim çalışmalarının gelişmeye başlaması, bilimsel bir boyut kazanması XX. yüzyılın başlarında olmuştur. Günümüzde elektrik ve elektroteknik alanında başvuru kaynağı olan Uluslararası Elektroteknik Komisyonu*, 1906 yılında kendi alanına ait terimler oluşturmaya başlamıştır. Bu gelişme terim çalışmalarıyla ilgili olarak önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. 1900-1930'lu yıllarda teknisyenlerin, mühendislerin ve bilim adamlarının bakış açıları terim çalışmalarına yön vermiştir.

Avusturya'lı mühendis Eugen Wüster 1930'lu yıllarda öncelikle bilim ve teknik alanlarının iletişiminde oluşabilecek karışıklıkları engellemek amacıyla terim sorunlarıyla ilgilenmeye başlamıştır. 1931 yılında yayımlanan *Internationale Sprachnormung in der Technik, besonders in der Elektrotechnik* (*Teknoloji alanında, özellikle elektroteknikte, uluslararası dil ölçünlemesi*)** adlı doktora tezinde Wüster, terim çalışmalarının ilkelerini oluşturmaya çalışır ve terimbilim verilerinin değerlendirilme yönteminin ana hatlarını belirler. Wüster'in ilk dönemlerde gerçekleştirdiği çalışmaları daha çok yöntemsel ve kuralcıdır. Kuramsal boyuta ilgisi ise ancak daha sonraları ortaya çıkar (Cabré 1998: 27).

Wüster terimbilim çalışmalarının kuramsal çerçevesini *Genel Terimbilim* ya da bir başka deyişle *Klasik Terimbilim* Kuramıyla çizmiştir. Genel Terimbilim Kuramı'nda kavram ve kavramlar arası ilişkiler merkeze oturmaktadır. Kavramdan hareketle adlandırma sorunsalı üzerinde durulmaktadır. Söz konusu kuram tek anlamlılığı savunmaktadır; buna göre bir kavram tek bir terimle ifade edilmeli, bir terim de aynı şekilde tek bir kavrama gönderme

*International Electrotechnical Commission (IEC) / Commission électrotechnique internationale (CEI).

** Metin genelinde yer alan çeviriler tarafımızdan yapılmıştır.

yapmalıdır. Wüster, sorun olarak değerlendirdiği eşanlamlılık, çokanlamlılık gibi durumların önüne geçebilmek amacıyla terimbilim alanında ölçünleme çalışmalarının öneminin altını çizer.

Genel Terimbilim Kuramı, terimbilimin kuramsal boyutunu kazanma sürecinde önem taşımaktadır. Ancak bu kuramdaki en önemli eksiklik kavramları merkezi oturtarak terimlerin bağlamsal boyutunu göz ardı etmesidir. Söz konusu kuramın terimleri metin içindeki işlevleriyle değerlendirmede yetersiz kalması, terimbilim alanında farklı bakış açılarının gelişmesini zorunlu kılmıştır. Özellikle son yıllarda farklı anlayışlara sahip terimbilim kuramları ortaya atılmıştır. Hepsi ayrı bir araştırma konusu olabilecek bu alanları detaylandırmadan şöyle sıralayabiliriz (L'Homme, Heid ve Sager 2003: 154): *Toplumterimbilim* (Gambier, 1993 et Gaudin, 1993; 2003), *Metinsel terimbilim* (Bourigault et Slodzian, 1999), *İletişimsel terimbilim* (Cabré, 2000), *Toplumbilişsel terimbilim* (Temmerman, 2000). Bu kuramlarda genel olarak terimlerin belirli uzmanlık alanlarındaki metinlerde kullanılış biçimleri, işlevleri önem taşımaktadır. İşlevsel boyutta, metinler aracılığıyla yürütülen terimbilim çalışmalarında, Genel Terimbilim Kuramı'nın göz ardı ettiği çokanlamlılık ve eşanlamlılık olgularının varlığı ortaya konmaktadır.

Söz konusu yeni terimbilim kuramlarından toplumterimbilime çalışmamızın kuramsal çerçevesini oluşturması nedeniyle özel olarak değineceğiz.

1.2 Toplumterimbilimde kuramsal ve uygulamalı perspektifler

Terimbilim alanına yönelik kuramsal görüşleriyle öne çıkan Yves Gambier, "Problèmes terminologiques des pluies acides: pour une socio-terminologie" ("Asit Yağmurlarının Terimbilimsel Sorunsalı: Toplumterimbilime Doğru") (1987) adlı çalışmasında yirminci yüzyılın son çeyreğinde terimbilim alanının diğer bilimsel alanlarla etkileşime girdiği gerçeğine dikkat çekmektedir. Söz konusu makalede, Gambier *alanlararasılığın*, iki ya da daha çok bilimsel alanın birbirlerinden yarar sağladıkları, *etkileşime* girdikleri hatta *kaynaşmaya* kadar varan bir *sinerji* ortamı yarattığını belirtmektedir. Hayatın her alanında gündeme gelen alanlararası geçişler, terimbilim alanında kilit önem taşıyan *toplumterimbilimsel* kavrayışın geliştirilmesi yönünde ortak bir bilincin yaratılmasını zorunlu kılmaktadır (Gambier,1987:314).

Terimbilim araştırmalarında *toplumsal* bağlamın önemini dile getiren Gambier, söz konusu olan çalışmasında terimbilim alanıyla toplum arasındaki bağları öne çıkaran ve terimbilim alanına hareketlilik kazandıran *toplumterimbilimsel* yaklaşımın önemi üzerinde durmaktadır. Bu noktadan hareketle, Gambier *alanlararası dolaşım*, *toplumsal yapılar*, *toplumsal eyleyiciler*, *toplumsal dinamikler*, *ikitidar ilişkileri* ve *iletişim kanalları* gibi toplumsal bağlamı göz önünde bulunduran toplumterimbilim araştırmalarına ihtiyaç duyulduğunu sözlerine eklemektedir (Gambier,1987:314). Bu görüşler ışığında, Gambier, kimya, meteoroloji, coğrafya, biyoloji gibi birçok uzmanlık alanının araştırma konusu olan *asit yağmurlarına* ilişkin terimleri toplumterimbilimsel bir çerçevede mercek altına almaktadır. Sözü edilen uzmanlık alanına yönelik *asit dengesi*, *su buharı*, *enerji tüketimi*, *atmosfer* gibi terimlerin *anlamsal* ve *biçimsel* dönüşümler sonucunda *alanlararası* bir düzlemde *dolaşıma* girdiklerini belirtmektedir.

Uygulamalı alana geçmeden önce, terimbilim araştırmalarında toplumterimbilimsel eğilimi benimseyen ve Yves Gambier'nin görüşleriyle örtüşen bir diğer araştırmacı

Valérie Delavigne'nin kuramsal çalışmasına yer vereceğiz. Delavigne, "Approche socioterminologique des discours du nucléaire" ("Nükleer Söyleme Toplumterimbilimsel Yaklaşım") (1995) adlı çalışmasında genel terimbilim kuramlarına yönelik eleştirel bir okuma gerçekleştirmektedir. Terim ve toplum arasındaki boşluğun giderilmesini amaçlayan toplumterimbilimsel yaklaşımın, terimleri *söylem* boyutunda ele aldığından söz etmektedir. Araştırmacı, terimbilim kuramlarına dayanan incelemelerde benimsenen toplumterimbilimsel yaklaşımın, yeni kavramsallaştırmaların oluşmasına öncülük ettiğini belirtmektedir. Delavigne, toplumterimbilimsel eğilimin önemini, *nükleer fizik* alanına yönelik gerçekleştirdiği çalışmasıyla desteklemektedir. Araştırmacı, fizik, kimya, ekoloji ve hukuk gibi farklı uzmanlık alanlarının inceleme nesnesi haline gelen *nükleer* söylemin alanlararası doğasına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Delavigne nükleer söylem terimlerinin alanlararası dolaşımında *halka yayma* (vulgarisation scientifique) amacı güdüldüğünü ifade etmektedir. Daha açık bir dille ifade edecek olursak, Delavigne, bir uzmanlık alanı olan nükleer fizik terimlerinin ait oldukları *uzmanlık alanından sıyrılması* (déspécialisation) ve başka bir alana taşınması sonucunda *halka yayma* eyleminin tamamlandığını dile getirmektedir. Bu bağlamda, nükleer fizik terimleri yukarıda sözü geçen farklı uzmanlık alanlarına taşınmakta ve bu alanın *yapısına, işleyişine* ve eyleyicilerin *konumuna* göre terimler anlamsal ve biçimsel düzlemde dönüşüm sürecinden geçmektedir (Delavigne, 1995: 308-313).

Terimbilimde yaşanan toplumsal açılım sonucunda toplumterimbilime dayalı kuramsal ve uygulamalı çalışmalar ivme kazanmıştır. Bu bağlamda, bir uzmanlık alanına ait bir terimin farklı bir uzmanlık alanına taşınmasına ve sonrasında o alan içerisinde anlamsal ve biçimsel düzenlemeler aracılığıyla dönüşüme uğramasına tanık olmaktayız. Terimlerin alanlararası dolaşım sürecini açıklamak üzere terimleri metin-içi işlevleriyle değerendirmenin yanı sıra, terimlerin üretim ve tüketim koşullarını şekillendiren toplumsal hareketleri de dikkate almak yararlı olacaktır. Toplumterimbilimsel kavrayış, terim ve toplumsal hareketler arasında etkin bir ilişki ağının mevcut olduğu gerçeğini desteklemekte ve terimbilim araştırmalarında yeni soruşturma biçimlerinin gelişimine zemin hazırlamaktadır.

2. Kuantum Fiziğinin temel özellikleri ve alanlararası doğası

Toplumterimbilimsel incelememize hazırlık oluşturması amacıyla Kuantum Fiziği gibi çok geniş kapsamlı bir konuyu genel hatlarıyla ortaya koyacağız çünkü terim çalışmalarını etkin bir şekilde yürütebilmek için ilgili uzmanlık alanını tanımak, alanın özelliklerini ortaya koymak büyük önem taşımaktadır. Kuantum Fiziği genel olarak, "*çevremizde ve evrende varolan maddi varlıkların içinde derinlere daha derinlere gidildikçe hangi taneciklerin var olduğunu orada hangi olayların nasıl meydana geldiğini kısacası mikro-evren dediğimiz bu evreni yöneten yasaları araştıran fizik alt-alanı*" (Erol, 2001) olarak tanımlanabilir.

20.Yüzyılın başından itibaren atomların iç yapıları araştırılmaya başlanmış ve klasik fizik kuramlarının bu çalışmalarda yetersiz kaldığı görülmüştür. 1924 de ortaya atılan de Broglie varsayımı ve 1927'de ortaya atılan Heisenberg belirsizlik ilkesi bilim dünyasında yeni ufukların doğmasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler Max Planck'ın kuantum varsayımları ve Schrödinger'in dalga mekaniği ile birleştirilerek kuantum mekanik kuram ortaya çıkmıştır. Bu kuram parçacıktan ziyade ona eşlik eden olasılık dalgası ile ilgilenir. Kuantum mekanik kuram küçük kütleli hareketli cisimlerin olasılık dalgaları mekaniği kavramı anlamını taşıdığından, maddeyi mikroskobik bir yaklaşımla ele alır. Bu kuram ile birlikte gözlenebilirlik, işlemci,

özdeğer, beklenen değer, dalga fonksiyonu gibi yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. (Şenyel ve Aybek, 1998:1)

Kuantum Fiziği; mikro evrenin hareketliliği (dinamizmi), mikro evrende kesiklilik (süreksizlik), mikro evrende dalga fonksiyonu ve olasılıklar, mikro evrende belirsizlik ilkesi, mikro evrenin dual (ikili) yapısı, mikro evrende tünel olayı gibi bazı ilkelere dayanmaktadır (Erol, 2001).

Kuantum Fiziği birçok farklı alanda yürütülen çalışmalara temel oluşturmaktadır, fen bilimleri dışında felsefe, din gibi sosyal bilim alanlarıyla da etkileşim halindedir. Ayrıca Kuantum Fiziği Kişisel Gelişim alanında ortaya konulan çalışmaların da merkezinde yer almaktadır. Çalışmamız Kuantum Fiziğine ait terimlerin Kişisel Gelişim alanında dolaşımının incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. Kuantum Fiziği yasalarını temel alan Kişisel Gelişim alanı; "*nasıl bir evrende yaşadığımıza, enerji bedenimize, fiziksel bedenimize, nasıl bir zihnimiz olduğuna ve nasıl işlediğine, düşüncelerimizin gücüne odaklanır*" (Efeçınar, 2007:23).

3. Türkçede Kuantum Fiziği terimlerinin Kişisel Gelişim alanında dolaşımı

Çalışmamızın uygulama bölümünde, Kuantum Fiziği yasalarının dayandırıldığı *etki-tepki*, *olasılık*, *çekim yasası* ve *enerji* terimlerinin Kişisel Gelişim söylemi içerindeki dolaşımlarını ve dönüşümlerini mercek altına alacağız. Bu bağlamda, Gambier (1987) ve Delavigne'nin (1995) toplumterimbilimsel yaklaşımlarında önemle üzerinde durdukları, terime yönelik *halka yayma* (*vulgarisation scientifique*) eylemi, uygulamalı çalışmamız için yönlendirici bir kuramsal çerçeve oluşturacaktır. İncelememiz kapsamındaki terimlerin öncelikle Kuantum Fiziği alanında, daha sonra ise Kişisel Gelişim alanındaki kullanımlarını ortaya koyacağız. Bu amaçla, Kuantum Fiziği alanındaki çalışmalarıyla tanınan araştırmacı Mustafa Erol'un Kuantum Fiziği yasalarını tanımladığı "Kuantum Fiziği ve Yaşam" (2001) adlı çalışmasını temel alacağız. Kuantum Fiziğine dayanan Kişisel Gelişim alanındaki Türkçe kaynakların çeşitlilik gösterdiğini görmekteyiz. Bu nedenle, uygulamalı alana yönelik seçtiğimiz bütünceyi Ferhan Efeçınar'ın ve R. Şanal'ın sırasıyla kaleme aldıkları *Kuantum Sıçraması* (Efeçınar, 2007) ve *Kuantum Sıçrama* (Şanal, 2007) adlı Kişisel Gelişim yapıtlarıyla sınırlandırmaktayız.

3.1 *Etki-tepki* terimi

Kuantum Fiziği alanında öne çıkan *etki-tepki* yasası, "*her etki kendisine eşit kuvette ve ters yönde bir tepki yaratmaktadır*" ifadesiyle tanımlanmaktadır. (Erol, 2001)

Aşağıdaki birinci örnekte görüldüğü üzere, *etki-tepki* terimi Kişisel Gelişim alanında metinlerararsı bir gönderme aracılığıyla açıklanmaktadır.

Örnek 1:

> "*[...]* ***Kelebek Etkisi*** *filimini birçoğunuzun izlediğini tahmin ediyorum, eğer izlemediyseniz, mutlaka izlemelisiniz. Filmin içeriği şu temaya dayanır; dünyanın bir yerinde bir kelebek kanat çırpsa dünyanın diğer ucunu etkiler. Sanki domino taşları gibi birini itirirseniz hepsi bundan etkilenir. Kelebeğin kanat çırpması olasılıktır, dünyanın bundan etkilenmesi nedensellik. [...]*"
> (Efeçınar, 2007: 67)

→ *Kelebek Etkisi* adlı sinema filmine *metinlerarası* bir *gönderme*

İkinci örnekte ise, *etki* terimi *inanç*, *düşünce* ve *duygular*, *tepki* terimi ise bu duygu ve düşüncelerin bedene veya iş yaşamına *yansımaları* olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Örnek 2:

*"[...] Negatif **duygu** ve **düşünce** ilişkilerde de istenmeyen sonuçlara yol açarken iş yaşamında da kötü etkiler oluşturur. [...] İnsan **bedeni** duygu ve düşüncelerin birebir etkisine açık kuantumsal bir yapıdır. [...]"* (Şanal, 2011:19)

Etki → Duygu, Düşünce
Tepki → Beden, İş Yaşamı

3.2 *Olasılık* terimi

Kuantum Fiziği alanında, *olasılık* yasası şu şekilde tanımlanmaktadır; *"Kuantum Fiziği özü itibariyle olasılıklar kuramıdır. Mikro evrende yani atomların ya da daha küçük parçacıkların bulunduğu evrende, olasılık yoğunluğu, parçacıkların her hangi bir anda herhangi bir noktada % kaç olasılıkla bulunabileceğini ifade eder."* (Erol, 2001)

Aşağıdaki birinci örnekte görüldüğü üzere, Kuantum Fiziği alanında öne çıkan *olasılık* terimi, metinlerarası bir gönderme yardımıyla Kişisel Gelişim alanında bireyin hayata yönelik benimsediği farklı *bakış açılarını* temsil etmektedir.

Örnek 1:

*"[...] **What the Bleep Do We Know 1-2**" (Biz Aslında Ne Biliyoruz Ki?) **filmlerini** mutlaka izlemelisiniz... Yukarıda bahsettiğim filmde bunu çok güzel anlatmış. Bir basketbol sahası var ve sahada çok sayıda top sıçrıyor. Filmdeki oyuncu sahaya bakmadığı sürece bu toplar zıplamaya devam ediyor. Oyuncu sahaya dönüp baktığında sadece bir tanesini görüyor, diğer zıplayan topları görmüyor. Yani yaşama **bakış açısına** uygun olan bir tanesini seçiyor. Halbuki gördüğü dışında sayısız* olasılık *vardı. Sahaya baktı, bir tanesini algıladı ve onu seçti. İşte algıda seçicilik. Yaşamlarımızı da algılarımıza göre seçerek yaşarız, yani **bakış açılarımıza** göre. [...]"* (Efeçınar, 2007: 68-69)

→ *What the Bleep Do We Know 1-2* adlı sinema filmine *metinlerarası* gönderme
Olasılık → *Farklı bakış açıları*

Olasılık terimi Kişisel Gelişim alanında bireyin yaşamına yönelik kişisel *tercihlerini* simgelemektedir. Bu bağlamda, ikinci örnekte yazar *olasılık* terimini söylem boyutunda başvurduğu *karşıtlıklar* aracılığıyla Kişisel Gelişim alanına taşımıştır.

Örnek 2:

*"[...] Yaşamınızda **zengin** olmak, **fakir** olmak, **evli** olmak, **bekar** olmak, **sağlıklı** olmak, **hasta** olmak, **güven** içinde olmak ya da **korku**yla yaşamak gibi birçok olasılığımız var ve bizler bunlardan bir tanesini seçiyoruz ve yaşıyoruz. [...]"* (Efeçınar, 2007: 67)

Olasılık → Bireysel Tercih
→ *Karşıtlıklar* (zengin-fakir/evli-bekar…)

3.3 *Çekim Yasası* terimi

Kuantum Fiziği alanında, *çekim yasası* terimi şu şekilde tanımlanmaktadır; "[…] *Newton evrensel çekim yasasına göre "her bir noktasal kütle diğer noktasal kütleyi, ikisini birleştiren bir çizgi doğrultusundaki bir kuvvet ile çeker. Bu kuvvet bu iki kütlenin çarpımıyla doğru orantılı, aralarındaki mesafenin karesi ile ters orantılıdır.* […]" (Erol, 2001)

Kişisel Gelişim alanında ise çekim yasası düşünce ve duygulara dayandırılmaktadır, yani oluşturduğumuz düşünce ve duygular aracılığıyla yaşamımızda bir takım olayların gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Aşağıdaki birinci örnekte çekim yasası bilişim metaforu kullanılarak anlatılmaktadır ve bilinçaltımızda oluşturduğumuz kayıtlar, yazılımlar aracılığıyla yaşamımıza bazı olayları çektiğimizi belirtmektedir.

Örnek 1:

*"[...] Bilinçaltımız **hard disk**'tir. Zihnimizi bir **bilgisayar** olarak düşünürsek bilinçli zihnimiz ön bilgileri alan küçük bir hard disk (flopy)ve aynı zamanda monitördür. Bilinçaltımız ise tüm bilgilerin kaydolduğu ve **programların** yüklenip çalıştırıldığı hard diskimizdir. Burada hangi program yüklüyse biz bilinçli zihnimizde bu programa göre yaşarız. Programlar nasıl yazılır bilinçaltımıza? Yaşadıklarımızdan edindiğimiz kararlar sonucundaki yargılarımızdan, yani kayıtlarımızdan. Bilinçaltınızda geçmişten getirdiğiniz bir **kayıt** olarak "paranın zor kazanılacağına" dair bir yazılımınız varsa, bilinçaltınız bu programa göre çalışır ve siz gerçekten parayı zor kazanırsınız. [...]*" (Efeçınar, 2007:81-82)

zihin	→	bilgisayar	Bilişim metaforu
bilinçaltı	→	hard disk	
düşünce, duygu, bilgi, karar, deneyim	→	kayıt, yazılım	

Aşağıdaki ikinci örnekte ise çekim yasası sağlık alanına gönderme yapan bir örneklemeyle açıklanmaktadır.

Örnek 2:

*"[...] Dışarıda bir olay oldu siz bundan bir düşünce, bir karar çıkardınız. Sonra bu kişiye karşı duygusal bazda öfke hatta daha ileri aşamada kin duymaya başladınız. Düşünce enerjiydi ve siz olumsuz bir düşünceyle, öfke kimyasallarını bedeninize zerk ettiniz. [...] Yani öfke kimyasalıyla hücrelerinizi bombardımana tuttunuz . Sonuç genellikle **karaciğer rahatsızlığı**, daha ileri safhada **karaciğer kanseri** olarak karşınıza çıkacaktır. [...]"* (Efeçınar, 2007: 73)

3.4 *Enerji* terimi

Kuantum Fiziği alanında, *enerji* terimi şu şekilde tanımlanmaktadır; "[…]*Einstein'ın*

ünlü $E=mc^2$ ifadesine göre, tüm madde uzayda belli bir yerde lokalize olmuş enerji yumağı demektir. [...] Enerji, evrende bulunan tüm maddeyi oluşturan çok küçük tanecikleri bir arada tutan kuvvet olarak tanımlanabilir. [...]"(Erol, 2001)

Kişisel Gelişim alanında ise enerjinin düşünce ve duygularla oluşturulduğu belirtilmektedir. Oluşturulan enerji yaşamımızdaki olayları etkilemektedir. Enerji ve çekim yasası kavramları birbirleriyle etkileşim halinde var olan kavramlardır.

Aşağıdaki birinci örnekte düşüncelerimizin enerji olduğu vurgulanırken, söz konusu enerjinin yaşadığımız olaylar üzerindeki etkisi deyimler aracılığıyla verilmiştir.

Örnek 1:

"[...] Düşüncelerimiz enerjidir. [...] Söz vücut bulur. [...] Korktuğum başıma geldi.[...]" (Efeçınar, 2007:68)

söz vücut bulur
kortuğum başıma geldi
] Deyimler → enerjinin olayları çekmesi

Aşağıdaki ikinci örnekte kişinin enerjisinin benlik üzerindeki etkisi vurgulanmaktadır. Yaratılan enerji ile kişi sahte benliğini dönüştürebilir. Tiyatro metaforundan yararlanılarak *enerji*, *sahte benlik*, yaşanılan *olaylar* arasındaki bağlantı anlatılmaktadır.

Örnek 2:

*"[...] **Maske** bir tür karikatürdür. Gerçek değildir, sahtedir. Onu abartılı hareketlerinden, akıl dışı davranışlarından kolayca tanırsınız. Aynı zamanda bir türlü kontrol edemediği zayıf düşürücü duygularından. [...] Kuantum tipoloji, bir anlamda maskeyi farketmek ya da ettirmek için bilgilendirma amacı güder. Daha sonra kişinin varlığını ortaya çıkarmaya gelir sıra. Yani **maskeyi çıkarınca** gerçek yüzünüz ortaya çıkar. Sahte benlik ya da ego teşhis edilip dönüştürülmedikçe insana rahat yoktur. [...] Çünkü sahte benlik , negatif bir duygu sorunu temel olarak negatif bir çekirdek inançtan oluşur. Böylesine negatif bir inancın hayati sonuçlar yaratması kaçınılmazdır. Çünkü hayatımızda ne olup bitiyorsa onlara inandığımız için olmaktadır. [...]"* (Şanal, 2007: 26-27)

sahte benlik (ego) → maske
maskeyi çıkarmak → sahte benliği dönüştürmek
] Tiyatro metaforu

4. Sonuç Gözlemleri

Sonuç olarak, toplumsal dönüşümleri anlamak için terimlerin alanlararası dolaşım hareketlerinin önemli bir araştırma alanı sunduğunu gözlemlemekteyiz. Uygulamalı alanda değindiğimiz örneklerden hareketle, *Kuantum Fiziği* terimlerinin metaforlar, metinlerarası göndermeler, deyimler ve söylem düzeyinde gerçekleşen anlamsal ve biçimsel dönüşümler aracılığıyla *Kişisel Gelişim* alanına taşındığını görmekteyiz. Bu aşamada, *toplumterimbilimsel* kavrayış ışığında, *terim* ve *toplum* arasındaki boşluğun giderilmesi ve terimlerin kendi alanlarından sıyrılıp (déspécialisation) *halka yayılması* (vulgarisation

scientifique) amaçlanmaktadır. Böylelikle, uzmanlık alan terimlerinin farklı toplu sınıflar tarafından kabul görmesine ve kullanılmasına imkan verilmektedir. Günüm bilimsel durgunluğun önüne geçmek için desteklenen alanlararası etkileşim ortamı, toplu eğilimin benimsendiği terimbilim araştırmalarına yönelik hareketlilik kazandıraca.. .. terimlerin alanlararası dolaşımını etkin bir biçimde şekillendiren toplumsal ilişki ağı gibi yeni kavramsallaştırmalara öncülük edecektir.

Kaynakça

BOURIGAULT, Didier ve Monique SLODZIAN (1999). "Pour une terminologie textuelle", *Terminologies nouvelles*, 19, ss. 29-32.

CABRE, Maria-Teresa (1998). *La terminologie, théorie, méthode et applications*. Les Presses de l'Université d'Ottawa, çev. Monique C. Cormier et John Humbley.

CABRE, Maria-Teresa (2000). "Terminologie et linguistique : théorie des portes", *Rifal*, 21, ss.10-15.

DELAVIGNE, Valérie (1995). "Approche socioterminologique des discours du nucléaire", *Meta*, XL, 2, ss.308-318.

EFEÇINAR, Ferhan (2007). *Kuantum Sıçraması*, Sistem Yayıncılık.

EROL, Mustafa (2001). "Kuantum Fiziği ve Yaşam", www.deu.edu.tr .

GAMBIER, Yves (1987). "Problèmes terminologiques des pluies acides: pour une socio-terminologie", *Meta*, XXXII,3, ss.314-320.

GAMBIER, Yves (1993). "Vers une histoire sociale de la terminologie", *Le Langage et l'Homme*, vol. XXVIII, no 4- spécial SOCIOTERMINOLOGIE, ss.233-246.

GAUDIN, François (1993). *Pour une socioterminologie. Des problèmes sémantiques aux pratiques institutionnelles*, Publications de l'université de Rouen.

GAUDIN, François (2003). *Socioterminologie, une approche sociolinguistique de la terminologie*, Duculot De Boeck , col. Champs linguistiques.

L'HOMME Marie-Claude, Ulrich HEID ve Juan C. SAGER (2003). "Terminology during the past decade (1994-2004)", *Terminology* 9:2, John Benjamins Publishing, ss.151-161.

L'HOMME Marie-Claude (2004). *La terminologie: principes et techniques*, Les Presses de l'Université de Montréal.

ŞANAL, R. (2007). *Kuantum Sıçrama*, Arıtan Yayınevi.

ŞENYEL, Mustafa ve Şenol AYBEK (1998). "Kuantum Fiziği", T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

TEMMERMAN, Rita (2000). *Towards New Ways of Terminology Description: The Sociocognitive-Approach*, John Benjamin Publishing